

Metsäteollisuus ja sen toimintaympäristön kehitys

Lauri Hetemäki
Metsäntutkimuslaitos

Itä-Suomen Metsäpäivä, 30.9.2008, Carelia-sali, Joensuu

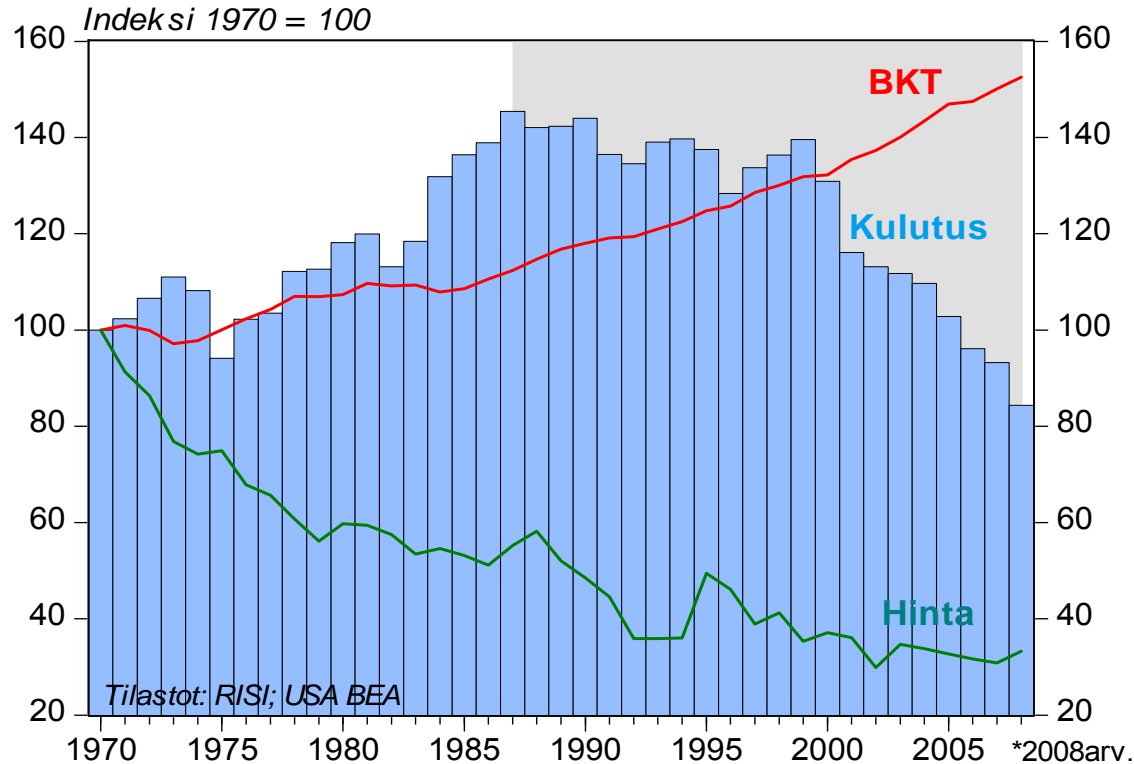
Sisältö

1. Nykytuotteiden kehitysnäkymät Suomessa
2. Uudet puunjalostuksen tuotteet ja kehitysnäkymät
3. Luova tuho: muutosprosessi ja politiikka
4. Muutoksen mahdolliset vaikutukset metsäalalla
5. Johtopäätökset

Paperiteollisuus

- Pitkän aikavälin ongelmat ovat ensisijassa *kysynnässä* (markkinoilla) ja suhteellisissa kilpailukykytekijöissä (puun kasvu, etäisyys markkinoista, kustannustaso)
- Puun tarjonta on akuutti ongelma, muuta puun saatavuus ei ratkaise pitkän aikavälin kehitystä
- Painopapereiden kysyntä ja hintakehitys päätuotemarkkinoilla jatkunee heikkona
- Massa- ja paperiteollisuuden nykytuotteiden tuotanto vähentynee edelleen Suomessa
- Energian- ja kemiantuotteiden tuotannon kasvu (biojalostamot) parantavat joidenkin yksiköiden tehokkuutta ja lisää liikevaihtoa (*tästä myöhemmin lisää*)

Painopapereiden rakennemuutos: Sanomalehtipaperin kulutus, BKT ja hinta USA:ssa 1970-2008

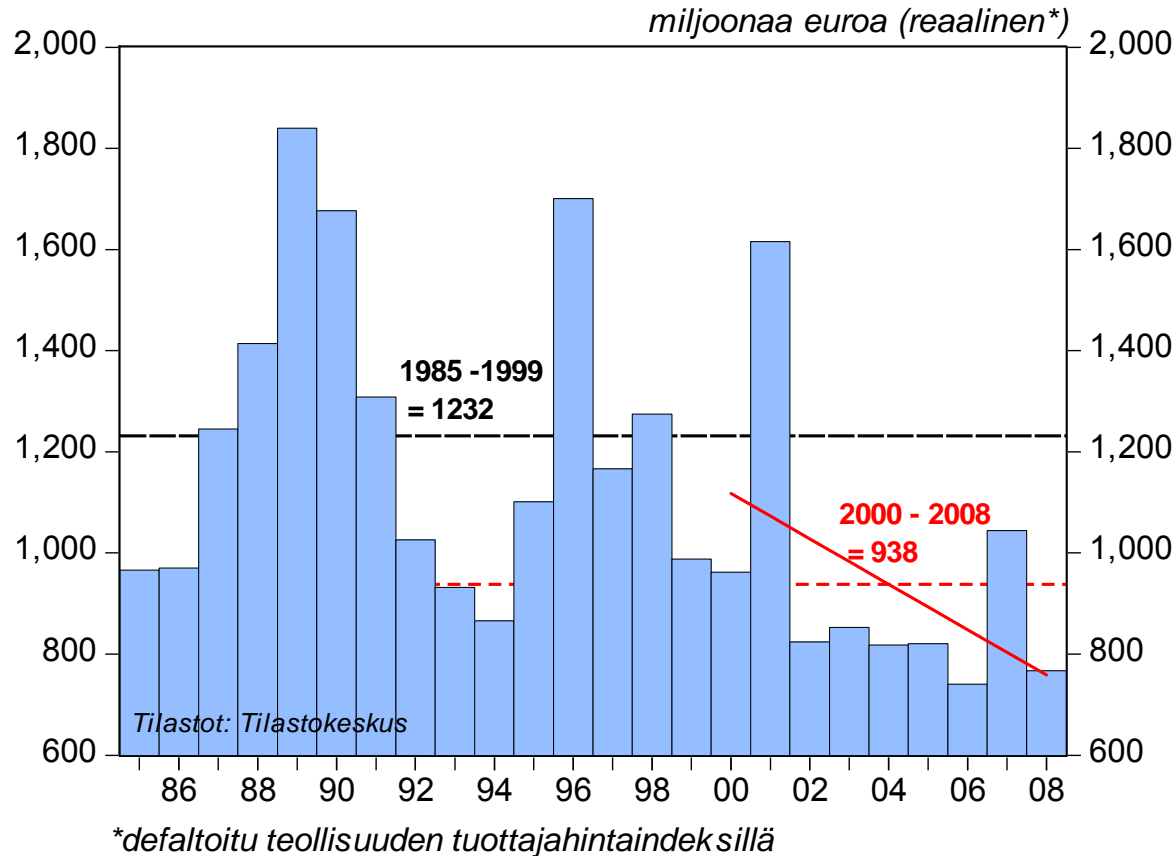
Kiina peilikuva →
kasvua noin 4 milj.
tonnia 1987-2007

- ❑ 1987 → 2008arv. kulutus vähentynyt 5,5 miljoonaa tonnia eli 42% (per capita 54%). Kulutus samalla tasolla kuin 1965 (per capita v.1947 tasolla).
- ❑ Kulutuksen vähentyminen vastaa noin 35 paperikoneen tuotantoa Pohjois-Amerikassa
- ❑ Hinnat (reaalinen) laskeneet noin 70% vuodesta 1970

Puutuoteteollisuus

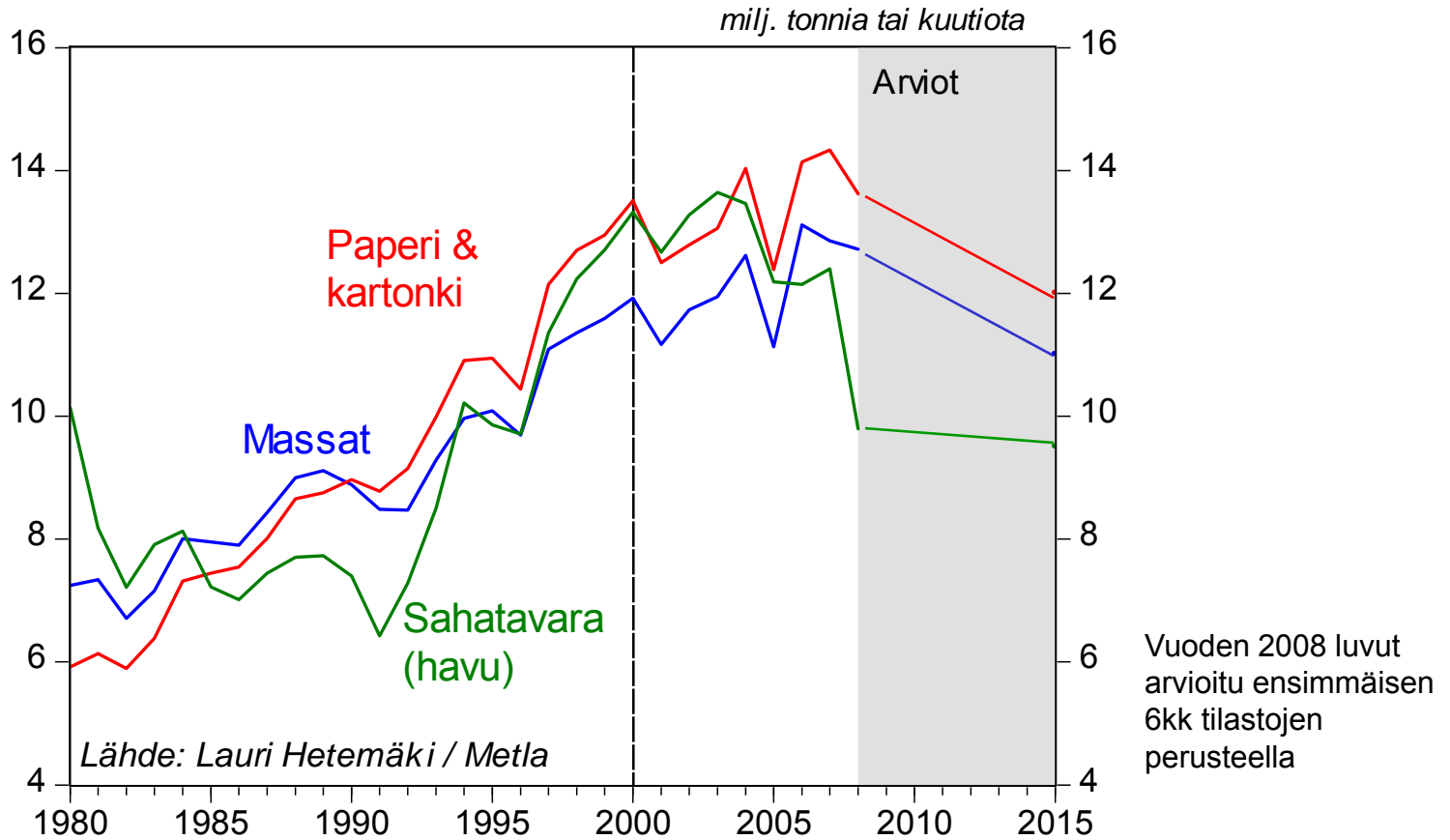
- ❑ Puutuoteteollisuuden rakenteen ominaispiirteitä:
  - globaalissa kulutuksessa ei näköpiirissä kasvun hiipumista
  - kotimarkkinoiden merkitys suuri (saha: 43% v. 2007)
  - pörssin ulkopuolella olevien pk-yritysten rooli merkittävä

- ❑ Kiristyvät energia- ja ympäristötehokkuuskriteerit tukevat puun käyttöä rakentamisessa (politiikka ja arvot välittyvät hintoihin ja kustannuksiin)

- ❑ Energiantuotanto kytkeytyy yhä tiiviimmin osaksi toimialaa (yhdistetyn sähkön- ja lämmön tuotantolaitokset, hakkeen myynti)
  - Puutuotealan *pitkän aikavälin* näkymät Suomessa todennäköisesti paremmat kuin massa- ja paperiteollisuuden
  - Kysymysmerkki: kilpailukyky (vs. Venäjä, Saksa, Itävalta)

Metsäteollisuuden investoinnit Suomessa

- ❑ investoinnit laskeneet selvästi 2000-luvulla
- ❑ viimeisin uusin paperikoneinvestointi 1998 (Rauma)
- ❑ tuottavuuskehitys riippuu investoinneista

Metsäteollisuuden tuotanto 1980-2008 ja arvioitu kehitys 2015

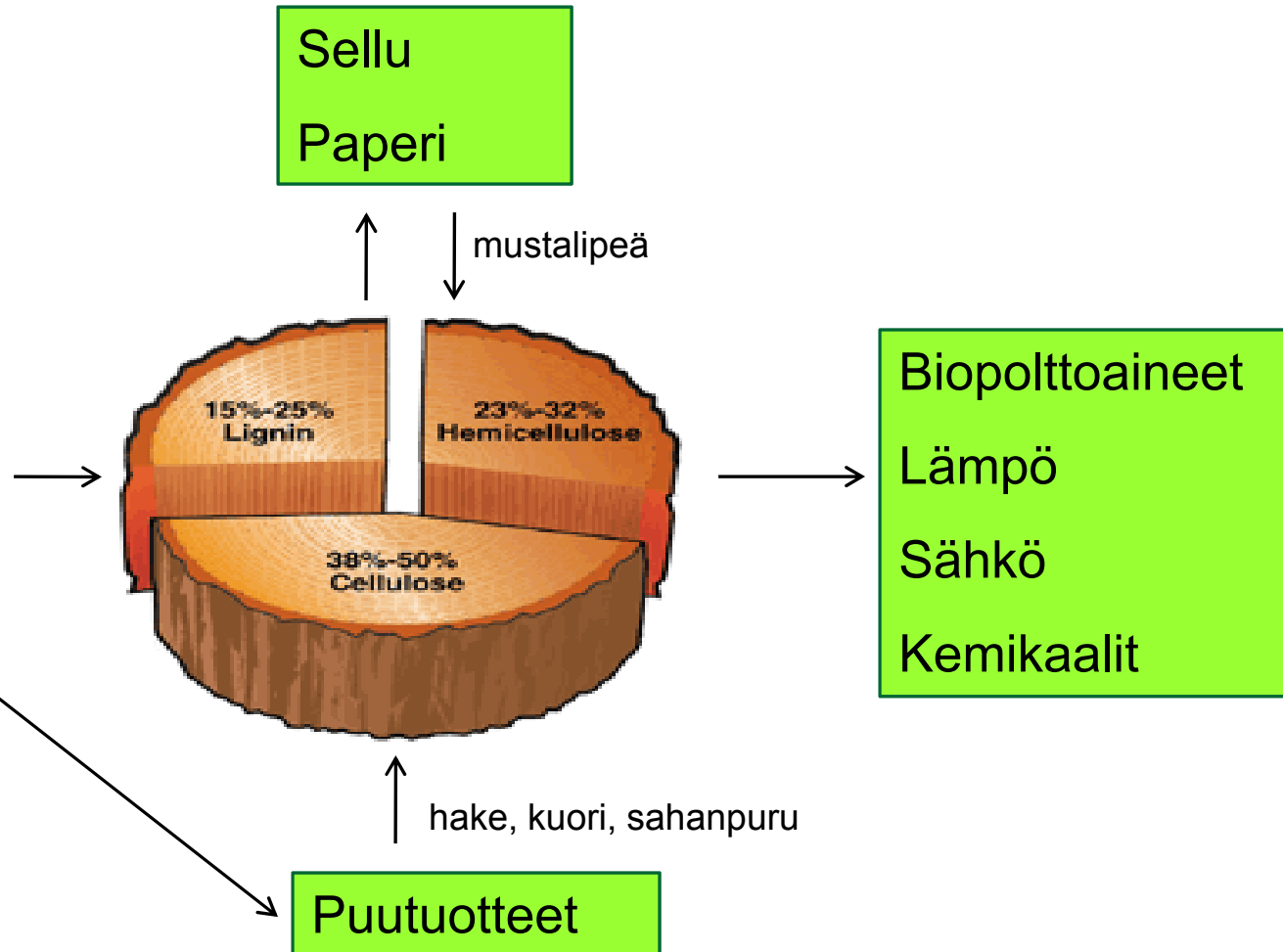
→ Puun ja hakkeen käyttö nykytuotteisiin laskisi 7-18 miljoonaa (n. 8-20%) kuutiota vuodesta 2006 vuoteen 2015. Tämä tarkoittaisi paluuta vuoden 1997 tasolle ja vastaisi noin 45-110% Venäjältä vuonna 2006 tuodusta puusta

Uudet tuotteet ja toimijat puun jalostamisessa

Metsäbiojalostamotuotteet

→ Metsäbiomassan ja tuotantoprosessin sivumateriaalien tehokkaampi hyödyntäminen ja jalostaminen nykyisten ja uusien tuotteiden valmistuksessa

Raakapuu, metsätähde kannot, kuori, jätteet, jne.

Mikä tekee metsäbiojalostamoista kiinnostavan?

Mahdollisuus yhdistää *yhteiskunnan* ja *metsäsektorin* intressit

Yhteiskunta:

- Ympäristö- ja energiatarvoitteiden edesauttaminen tehokasta teknologiaa hyödyntämällä
- Ei konfliktia elintarviketalouden kanssa
- Työpaikkoja, verotuloja, alueellisesti hajautettua tuotantoa
- Uusia toimijoita & pääomaa

Metsäsektori:

- Edesauttaa rakenteellisissa vaikeuksissa olevan metsäsektorin uudistamisen ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien kehittämisen
- Nykyisen toiminnan kannattavuuden parantaminen
- Metsäalasta välittyvän *mielikuvan* parantaminen → Kehitetään jotakin kokonaan uutta, joka on myös energia- ja ilmastokysymysten näkökulmasta hyvin mielenkiintoista

Puu selluksi vaiko energiaksi? Jalostusarvo ja työllisyysvaikutukset

Arvioita vaikutuksista

- ❑ CEPI-raportti 2007 (Pöyry & Mckinsey). Tehtiin EU25-maalle+Norja+Sveitsi*
- ❑ Tulokset Suomen osalta hyvin erilaiset
- ❑ Mitä tapahtuu jalostusarvolle ja työpaikoille jatkossa?:
  1. Energian vs. paperien hinnat
  2. Energiateknologian kehitys
  3. Toimialojen laajentuminen Suomessa ja työpaikat
- ❑ Johtopäätös: Energia-alan jalostusarvo ja työpaikat Suomessa kasvavat suhteessa massa- ja paperialaan

*CEPI = The Confederation of European Paper Industries

CEPI-raportin tulos: Puu massan- ja paperin valmistukseen ja lopuksi kierrätyspaperi energiaksi

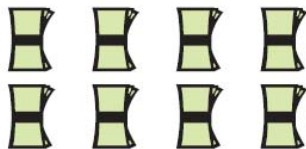
Puuraaka-aine

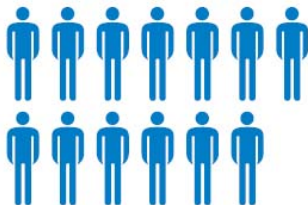
Paperi- ja sellu-
tuotanto + energia

Kokonaisvaikutus

Energiäkäyttö

Lisäarvo
8:1

L.H. komm: 3:1 Suomessa vuonna 2006

Työllisyys
13:1

L.H. komm: 5:1 Suomessa vuonna 2006

Energiateollisuus tulee puumarkkinoille

Pöyryn arvio uusista puuta käyttävistä laitoksista ja puupolttoaineen kysynnän kehityksestä Suomessa vuosina 2007-2020

	Lukumäärä	Käyttö 2006 GWh	Kysyntä 2020 GWh
Yhdyskuntien lämpökeskukset	26	2 300	4 600
Yhdyskuntien lämmitysvoimalaitokset	14	4 800	16 940
Teollisuuden höyrykeskukset	5	3 400	3 810
Teollisuuden vastapainelaitokset (sähkön ja lämmön yhteistuotanto)	21	16 000	26 610
Lauhdevoimalaitokset (sähkön tuotanto polttoaineilla, kuten hiilellä)	0	1 400	3 110
Yhteensä	66	27 900	55 070

Tiedot koostettu julkaisusta: Pöyry (2007) Puupolttoaineiden kysyntä ja tarjonta Suomessa vuonna 2020

Huom! Ei sisällä metsäbiojalostamoiden ja kotitalouksien puuenergian käyttöä

Mitä käynnissä olevat projektit kertovat?

- ❑ Puunjalostukseen tulossa uusia tuotteita, toimijoita ja pääomia (esim. energia- ja kemianteollisuus, pääomasijoittajat → ks. liitekuva)
- ❑ Metsäbiojalostamot voivat olla hyvin erityyppisiä → paikalliset olosuhteet määrittävät mikä on järkevää
- ❑ Metsäbiojalostamoita syntyy useille eri toimialoille ja erityyppisten rahoittajien toimesta (myös puutuote)
- ❑ Uuden tyyppinen metsäbiomassan jalostaminen ja liiketoiminta ovat jo käynnistyneet – kysymys ei ole enää vain tulevaisuuden mahdollisuuksista

Luova tuho: Muutosprosessi ja politiikka

Nykytuotannon supistuminen vs. uuden tuotannon ja palveluiden nousu

- ❑ Taloushistoria ja tutkimukset osoittavat, että:
  - 1: uutta elinkeinoa ja työpaikkoja syntyy korkean tuottavuuden ja teknologian aloille
  - 2: samaan aikaan tuotantoa & työpaikkoja tuhoutuu heikon tuottavuuden toimipaikoissa
- ❑ Suomessa puunjalostus näyttäisi olevan tässä ”luovan tuhon” tilassa (nykytuotteet vs. uudet tuotteet ja palvelut)
- ❑ Poliittikapohdintaa. Tasapainoilua uuden edistämisen ja olemassa olevan säilyttämisen välillä:
  - 1: Uudelleen koulutus, tulonsiirrot, jne.
  - 2: T&K ja investointitukia uuden teknologian pilottilaitoksiin

Muutoksen mahdolliset vaikutukset metsäalalla

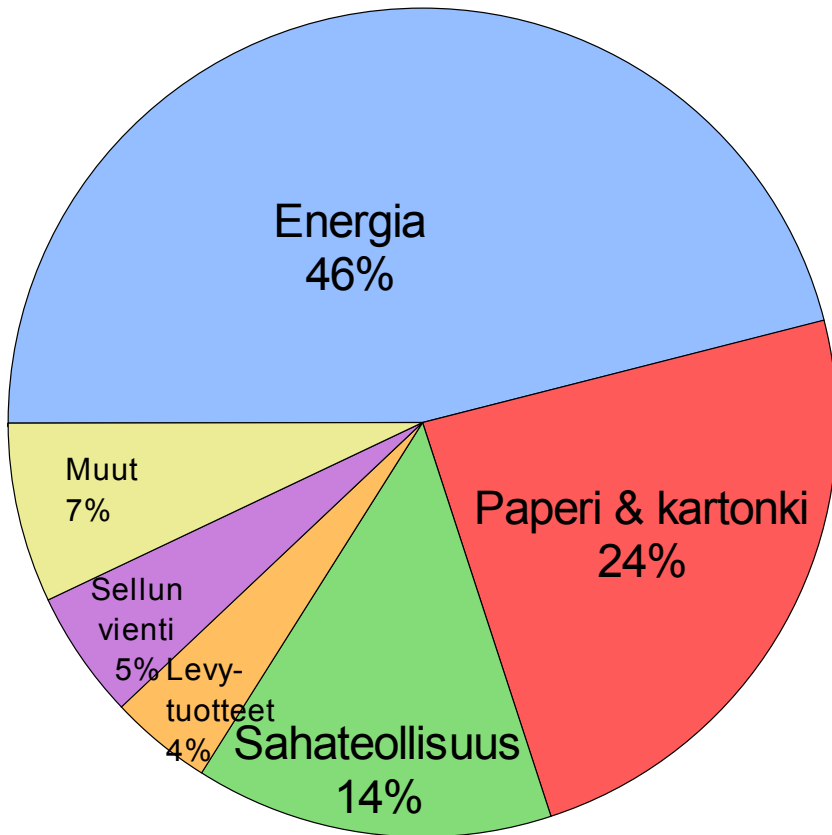
- Vientiin perustuvaa **uutta** puunjalostusteollisuutta (esim. älytarrat, älypakkaukset, uudet kemian tuotteet) tuskin tulee laajamittaisesti Suomeen
- Investoinnit pääasiassa suurille markkinoille (USA, Kiina, Länsi-Eurooppa, Venäjä)
- Tuotteet, jotka perustuvat pääosin kotimarkkinoihin, kuten energia (ml. biopolttoaineet) ja osa puutuote tuotannosta, ylläpitävät metsäbiomassan ja metsäalan työvoiman kysyntää – joillakin aloilla ja alueilla niitä myös lisäävät

....vaikutukset

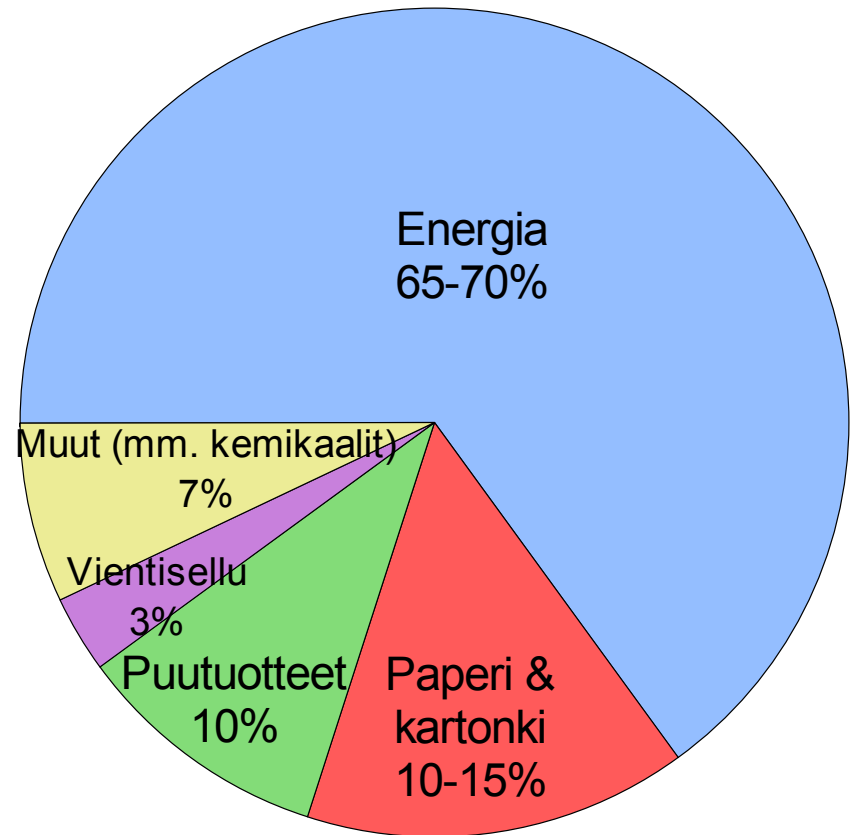
- ❑ Paperin vienti Venäjälle todennäköisesti kasvaa seuraavaan 5-10 vuoden aikana. Ylläpitää yhdessä supistuvan, mutta edelleen jatkuvan länsiviennin kanssa nykytuotantoa ja siihen liittyvää puunkäyttöä ja työpaikkoja
- ❑ Uuteen puunjalostusteknologiaan ja puuenergiaan perustuva teknologiatuotanto, konsultointi, koulutus ja tutkimus voivat kasvaa merkittävästikin Suomessa
- ❑ Ainespuun käyttö laskee, mutta metsätähteen ja harvennuspuun kasvaa. Tuontipuun korvaaminen kotimaisella ainespuulla lieventää tätä vaikutusta

Puun käyttö eri jalosteisiin 2004 ja ”mahdollinen tilanne” vuonna 2020

2004

2020

Huom! Energia sisältää massa- ja paperiteollisuuden jäteliemien (mustalipeä) energiakäytön

Johtopäätöksiä

- ❑ Metsäteollisuuden nykytuotteiden pitkän aikavälin ongelmat liittyvät kysyntään, markkinoiden polarisoitumiseen ja suhteellisiin kilpailukykytekijöihin (ei niinkään puuvaroihin)
- ❑ Metsäteollisuus käy parhaillaan läpi muutosta, jonka suurimmat muutokset nähdään vasta tulevan vuosikymmenen aikana
- ❑ Kehitys kohti monipuolistuvaa puunjalostusta ja palveluita, jossa energia- ja kemiantuotteet näyttelevät merkittävää osaa
- ❑ Mitä tehokkaammin ympäristö- ja energiatarvitteet välittyvät tuotteiden kustannuksiin ja hintoihin, sitä lupaavammalta kehitys Suomessa näyttää (mm. metsäbiojalostamot, puutuotteet sekä niihin liittyvä teknologia ja palvelut)
- ❑ Kehitys tuo mukanaan uusia toimijoita ”metsäalalle” ja muuttaa nykyisten toimijoiden roolia

KIITOKSIA!

Esimerkkejä metsäbiomassan perustuvista biojalostamoprojekteista

Yritys ja paikka	Tuote	Rahoitus	Status kesä 2008
Range Fuels www.rangefuels.com Georgia, USA	etanoli + alkoholit	<ul style="list-style-type: none"> - pääomasijoitusryhmä \$100 milj (Vinod Khosla) - energiaministeriö (DOE) \$76 milj - Georgian osavaltio \$6 milj 	I-vaiheen laitoksen rakentaminen käynnistyi 11/2007; arvioitu valmistuminen 2009
LignoBoost www.lignoboost.com Kristiinehamn, Ruotsi	energia (ligniini)	<ul style="list-style-type: none"> - Swedish Energy Ag. SEK 55 milj. - Södra, StoraEnso, Fortum Värme SEK ? milj. - Metso osti Lignoboostin 27.5.2008 	demotehdas käynnistyi 12/2006. Sopimus Weyerhauserin kanssa 2/2008.
Chemrec www.chemrec.se Piteå, Ruotsi	Diametyyli- eetteri Volvon raskaille ajoneuvoille	<ul style="list-style-type: none"> - EU FP7 ? - Swedish Energy Ag. SEK 100 milj. - pääomasijoittajat & Volvo SEK ? 	demotuotanto käynnistyy 2009: IV
NSE Biofuels Varkaus, Suomi	biodieseli	<ul style="list-style-type: none"> - TEM & Tekes €7 milj. - StoraEnso & Neste €14 milj. - kaupallisen mittakaavan laitos > 200 miljoonaa euroa 	demolaitos valmistuu keväällä 2009
UPM & Andritz-Carbona Chicago, USA	biodieseli	<ul style="list-style-type: none"> - demo \$13,4 milj. - kaupallisen mittakaavan laitos > 200 miljoonaa euroa 	demolaitos käynnistyy 2008